

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

SZERDAHELYI-NÉMETH KLÁRA

Budapest

2022

Magyar Agrár-, és Élettudományi Egyetem

Városi földszintek élhetőségének közösségi részvétellel történő vizsgálata

Doktori (PhD) értekezés tézisei

DOI: 10.54598/002180

Szerdahelyi-Németh Klára

Budapest, 2022

A doktori iskola

megnevezése: Magyar Agrár-, és Élettudományi Egyetem Tájépítészeti és Tájökológiai Doktori Iskola

tudományága: agrárműszaki

vezetője: Dr. Bozó László,

DSc, MHAS, egyetemi tanár, Magyar Agrár-, és Élettudományi Egyetem, Kertészettudományi Intézet, Talajtan és Vízgazdálkodás Tanszék

Témavezető: Dr. Schneller István,

CSc, egyetemi tanár, Magyar Agrár-, és Élettudományi Egyetem, Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet, Településépítészeti és Települési Zöldinfrastruktúra Tanszék

.....

Az iskolavezető jóváhagyása

.....

A témavezető jóváhagyása

Tartalomjegyzék

1	TÉMAVÁLASZTÁS ÉS KITŰZÖTT CÉLOK	2
1.1	Cél 1 - Vizsgálni a városi földszint szerepét az élhető városi utcák és közterek életében, kiemelten a hagyományosan kialakult, sűrű, városközponti szövetben.	2
1.2	Cél 2 - Feltárni, összegezni és csoportosítani a városi földszint hazai és nemzetközi meghatározásait, térelméleti, térhasználati és térmenedzsment megközelítéseit.....	3
1.3	Cél 3 - Nemzetközi példák, földszintrehabilitációs programok vizsgálata és összegzése.	3
1.4	Cél 4 - Feltárni, összegezni és csoportosítani a városi földszint élhetőségének kritériumait bemutató jelenkori kutatásokat.	3
1.5	Cél 5 – A városi földszint élhetőségének kritériumairól összegzett rendszert online közösségi részvételi eszközzel a budapesti viszonyokra alakítani.	3
1.6	Cél 6 - A városi földszint élhetőségének helyi lakosság részvételével történő vizsgálata egy kiválasztott helyszínen példáján.	4
2	KUTATÁS MÓDSZERTAN ÉS ESZKÖZÖK	4
3	TÉZISEK ÉS EREDMÉNYEK	5
3.1.1	Tézis 1:	6
3.1.2	Tézis 2:	7
3.1.3	Tézis 3:	8
3.1.4	Tézis 4:	11
3.1.5	Tézis 5:	11
3.1.6	Tézis 6:	12
3.1.7	Tézis 7:	12
3.1.8	Megállapítás 1:	13
3.1.9	Megállapítás 2:	14
3.1.10	Megállapítás 3:	14
4	KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK.....	15
5	AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉHEZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK	16

1 TÉMAVÁLASZTÁS ÉS KITŰZÖTT CÉLOK

A városközponti területek élhetőségének biztosítása érdekében a településkutatásnak tudományos és gyakorlati oldalról egyaránt új kihívásokkal kell megküzdenie napjainkban. A változó klimatikus viszonyok, a megváltozó területhasználati szokások és a változó gazdasági környezet egyaránt aktuálissá teszi az élhető város ismérveinek kutatását.

A kutatás kiindulópontja szerint az élhető város egyik alapja a jól működő földszinti zóna a privát terek és a közterek határán. A közösségi terek és a privát terek határán húzódó városi földszintet és az ott lejátszódó városi folyamatokat, komplexen kell szemlélnünk és értelmeznünk, hogy az élhető városi földszint elérése érdekében a megfelelő válaszokat megtaláljuk. A kutatás kiemelt célja, hogy a városi földszint élhetőségének ismérveit feltárja, a jelenkori településkutatást és a településfejlesztés gyakorlatát meghatározó szakirodalom alapján a témában megjelent kutatásokat szintetizálja és alkalmazhatóvá tegye. A kutatás a vegyes használatú városközponti területek zártosú beépítésű magterületeinek földszinti zónájára fókuszál.

Doktori kutatásom témaválasztását személyes és szakmai érdeklődésem egyaránt meghatározta. Szakmai munkám során fordult érdeklődésem a városi földszinti zóna élhetőségének vizsgálata, illetve a közösségi részvétel, mint módszer és egyben településkutatást és településfejlesztési gyakorlatot meghatározó szemlélet felé. Jelen doktori kutatásban a két téma összeér: a városi földszint élhetőségének kutatása, illetve a közösségi részvételi eszköz kutatás során történő fejlesztése majd alkalmazása segít feltárni a kortárs városban lejátszódó térelméleti, térhasználati és természetment folyamatokat.

A kutatás céljai a következők:

1.1 Cél 1 - Vizsgálni a városi földszint szerepét az élhető városi utcák és közterek életében, kiemelten a hagyományosan kialakult, sűrű, városközponti szövetben.

A kutatás célja, hogy a szakirodalom alapján vizsgálja a városi földszint szerepét és fontosságát a tradicionálisan kialakult városi szövetben. A kutatás

a városi földszintet a vegyes használatú, jellemzően zárt sorú beépítésű, városközponti területeken vizsgálja. A kutatás további célja mindazonáltal, hogy vázlatosan feltárja a városi földszint struktúráinak változását a városközponti területeken az ipari forradalom korától napjainkig.

1.2 Cél 2 - Feltárni, összegezni és csoportosítani a városi földszint hazai és nemzetközi meghatározásait, térelméleti, térhasználati és térmenedzsment megközelítéseit.

A kutatás második célja, hogy feltárja, összegezze és csoportosítsa a városi földszint hazai és nemzetközi meghatározásait. A privát tér és a köztér határán kialakuló városi földszint értelmezéseket a megközelítés fókuszusa szerint térelméleti, térhasználati és térmenedzsment csoportokban összegezze.

1.3 Cél 3 - Nemzetközi példák, földszintrehabilitációs programok vizsgálata és összegzése.

A kutatás harmadik célja, hogy a földszintrehabilitációs programok felépítését, a térmenedzsment működését és a közösségi részvétel szerepét nemzetközi és hazai példákon keresztül vizsgálja és összegezze.

1.4 Cél 4 - Feltárni, összegezni és csoportosítani a városi földszint élhetőségének kritériumait bemutató jelenkori kutatásokat.

A kutatás negyedik célja, hogy feltárja, csoportosítsa és szintetizálja a városi földszint élhetőségének kritériumairól szóló legfrissebb nemzetközi kutatásokat.

1.5 Cél 5 – A városi földszint élhetőségének kritériumairól összegzett rendszert online közösségi részvételi eszközzel a budapesti viszonyokra alakítani.

A kutatás ötödik célja, hogy a nemzetközi szakirodalmi szintézist követően a kritériumrendszert helyi szakértők részvételével a hazai viszonyokra alakítsa. Ezáltal az élıhető városi földszint ismérveit, a kortárs városkutatás friss eredményeit és hazai, témával foglalkozó szakértők ismereteit egy keretbe foglalja.

1.6 Cél 6 - A városi földszint élıhetőségének helyi lakosság részvételével történő vizsgálata egy kiválasztott helyszın példáján.

A hatodik cél az, hogy a kutatás a kialakított kritériumrendszert új vizsgálati módszerként alkalmazza. Egy kiválasztott helyszınen a kritériumok mentén elemezze az adott környék, utca és épületek térelméleti, térhasználati és térmenedzsment ismérveit, mindemellett a helyszın közösségi részvétellel történő vizsgálatát is elvégezze. A vizsgálat célja továbbá, hogy választ találjon a kutatói kérdésre, miszerint: Mennyiben támasztják alá a kvalitatív kutatás keretében a helyi lakosság és helyi vállalkozások által adott válaszok az utca adott kritériumáról empirikus, kvantitatív vizsgálatok alapján kialakuló képet?

2 KUTATÁS MÓDSZERTAN ÉS ESZKÖZÖK

A kutatás a célok elérése érdekében több módszertani eszközt használ: szakirodalmi forráselemzést, csoportosítást és szintézist alkalmaz. A kutatás során szakértők részvétele online kvalitatív interjúk (N=9) és online szakértői kérdőív (N=14) keretében történik. A kritériumrendszer kialakításának céljából új módszertan kerül bevezetésre és alkalmazásra, mely szempontrendszer a városi földszint ismérveit a „városi környék”, az „utca” és az „épület” léptékében, térelméleti, térhasználati és térmenedzsment ismérvek alapján csoportosítja és tárja fel.

A kutatáshoz kapcsolódóan hely alapú online közösségi részvételi eszköz (PPGIS¹) kerül fejlesztésre és alkalmazásra. A városi földszint ismérveit a kiválasztott helyszınen empirikus, kvantitatív és kvalitatív vizsgálati módszerekkel, a helyi lakosság (N=191) és helyi vállalkozások (N=26) részvételével PPGIS hely alapú online kérdőív keretében vizsgálja.

¹ PPGIS : public participation geographic information system

3 TÉZISEK ÉS EREDMÉNYEK

A kutatás elején megfogalmazott célok elérését az alábbi eredmények bizonyítják:

Cél sorszáma	Cél leírása	Tézis sorszáma
CÉL 1.	Vizsgálni a városi földszint szerepét az élhető városi utcák és közterek életében, kiemelten a hagyományosan kialakult, sűrű városközponti szövetben.	T1A, T1B, T4, T5
CÉL 2.	Feltárni, összegezni és csoportosítani a városi földszint hazai és nemzetközi meghatározásait, térelméleti, térhasználati és térmenedzsment megközelítéseit.	T1A, T1B, T2
CÉL 3.	Nemzetközi példák, földszintrehabilitációs programok vizsgálata és összegzése.	T6
CÉL 4.	Feltárni, összegezni és csoportosítani a városi földszint élhetőségének kritériumait bemutató jelenkori kutatásokat.	T3, T4,
CÉL 5.	A városi földszint élhetőségének kritériumairól összegzett rendszert online közösségi részvételi eszközzel a budapesti viszonyokra alakítani.	T3, T7
CÉL 6.	A városi földszint élhetőségének helyi lakosság részvételével történő vizsgálata egy kiválasztott helysín példáján.	T7

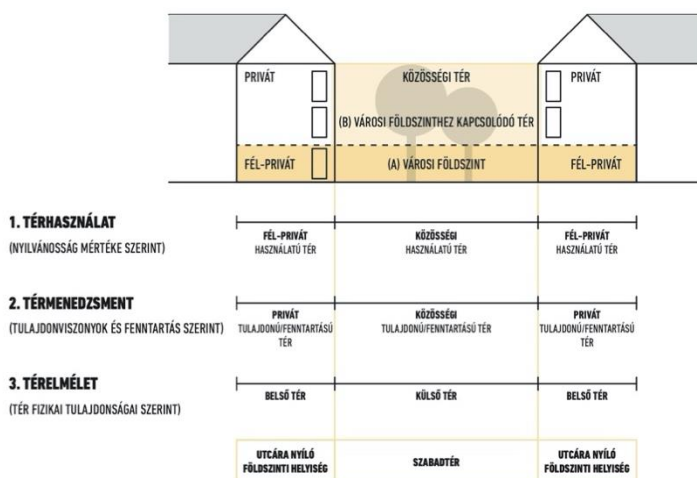
1. táblázat - A kutatás elején kitűzött célok és a kutatás eredményei

Az értekezésben megfogalmazott kutatói célok kifejtését követően, valamint a kutatási eredmények alapján a következő tézisek fogalmazhatók meg:

3.1.1 Tézis 1:

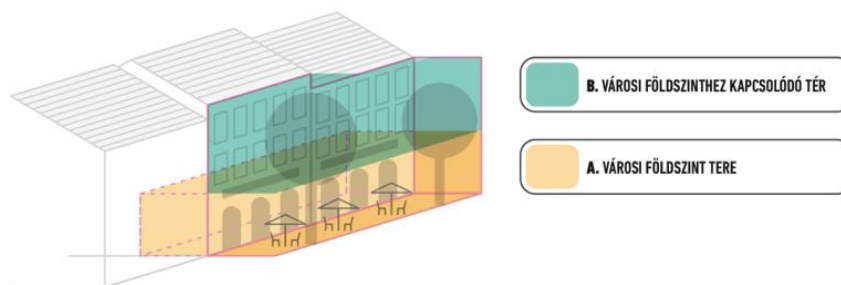
T1/A. A hazai és nemzetközi meghatározások szintézise alapján: **A vegyes használatú, városközponti területek zárt sorú beépítésű szövetében, a városi földszint az épület és az utca találkozásánál jön létre. Egy részét az épület földszintjén található, a közterületre nyíló félnyilvános helyiségek képezik, hozzátartozik az épület földszinti homlokzata, a kapu, a bejárat, a portál külső megjelenése, az épület előtti járda-szakasz, a teraszok és a zöldfelületek egyaránt.**

A tér fizikai tulajdonságait meghatározó *térelméleti tényezők alapján*, a városi földszint átmeneti filter tér, szegély, mely épületen belüli belső terekből, ily módon a külső térre közvetlenül nyíló földszinti helyiségekből és a hozzá kapcsolódó, épületen kívüli külső terekből, szabadterekből épül fel. *Térhasználati szempontból*, a teret használó egyén szemszögéből szemlélve: a városi földszintet a nyilvánosság mértéke alapján közösségi használatú terek, és a nyilvánosság számára korlátozottan bejárható, fél-privát használatú terek alkotják. Míg a *térmenedzsmentet meghatározó* tulajdonviszonyok és fenntartási szempontok szerint: privát tulajdonú, illetve fenntartású és közösségi tulajdonú, illetve fenntartású terekből áll, melyek külső és belső terek, városi léptékben és működésükben együtt értelmezendők. (1. ábra)

1. ábra - A városi földszint

T1/B. A városi földszint érzékelését másodlagos térként befolyásolja a földszinti zóna tere fölött induló, az épület első emeletétől a második, harmadik emelet magasságáig tartó külső tér és az épület földszinti zóna fölötti, utcára néző homlokzatának ezen térhez kapcsolódó része. Ezen másodlagos tér (1- 2. ábra – (B) városi földszinthez kapcsolódó tér) tulajdonságai befolyásolják a földszinti térben (1- 2. ábra – (A) városi földszint tere) jelen lévő térhasználó téri percepcióját.

2. ábra - A városi földszint tere és a városi földszinthez kapcsolódó tér

3.1.2 Tézis 2:

Az élıhető városi földszint kritériumait összegző, jelenkori kutatások alapját máig a történetileg kialakult, klasszikus városi földszintet, az utcák, tömbök rendszerét védő, modern építészet ellen állást foglaló, posztmodern városelméleti gondolkodók művei jelentik.

A részletes szakirodalmi elemzés rávilágított, hogy a modern építészet ellen állást foglaló posztmodern városelméleti gondolkodók műveiben fellelhető azon térelméleti és térhasználati kritériumokra való hivatkozás, melyeket a jelenkori szakirodalom az élıhető, emberi léptékű városi földszint ismérveiként összegez.

3.1.3 Tézis 3:

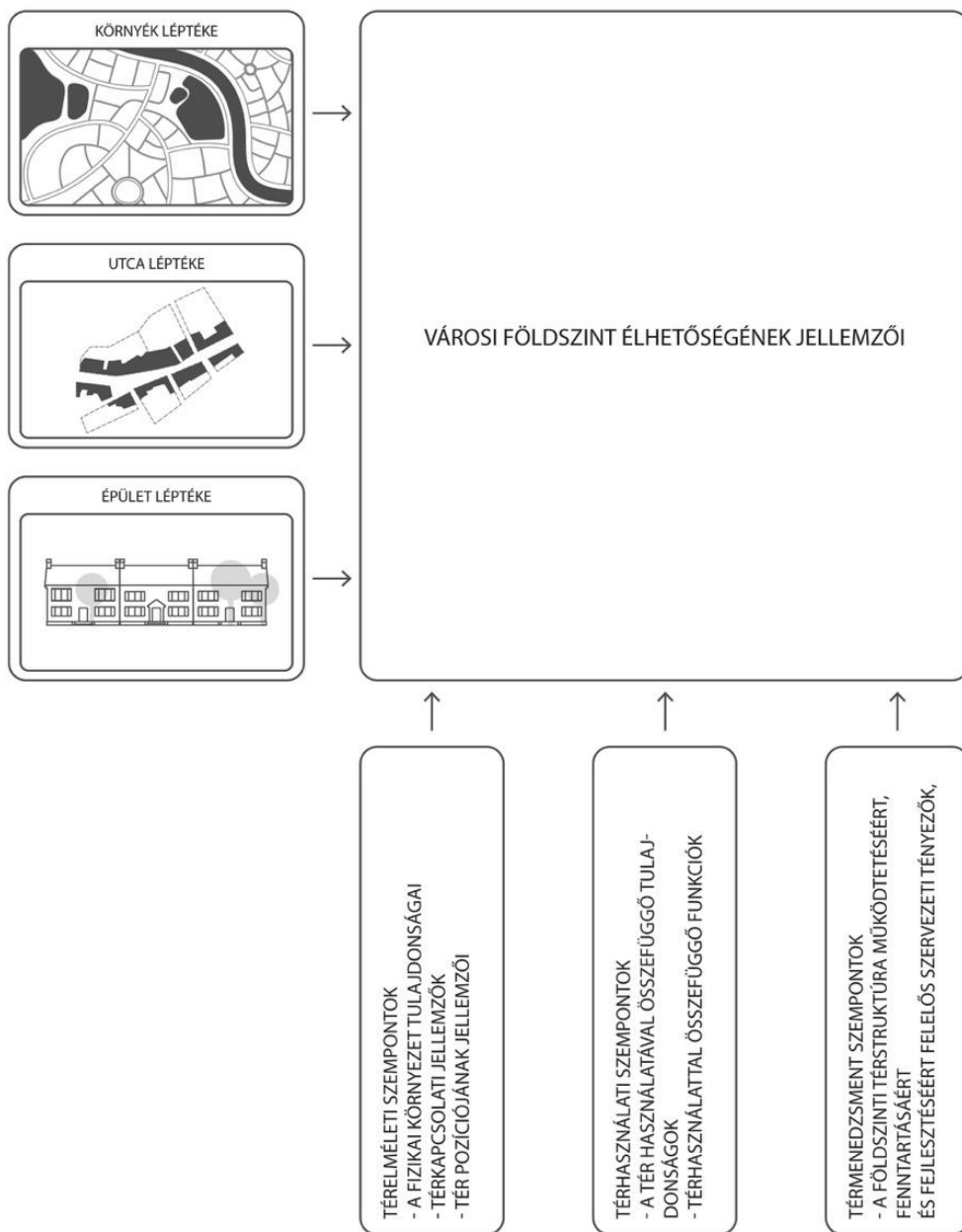
A kutatás során új módszertan került kidolgozásra és alkalmazásra, mely a „városi környék”, az „utca” és az „épület” léptékében, térelméleti, térhasználati és térmenedzsment szempontrendszer alapján vizsgálja a városi földszint élhetőségének ismérveit.

A módszertan a „környék” léptékében a vegyes használatú, városközponti területek zárt sorú beépítésű városi földszinti zónájára fókuszál, az „utca” léptékében a szabadterek és a környező beépítés városi földszintjére, míg az „épület” léptékében az utcára nyíló földszinti helyiségek és a hozzá közvetlenül csatlakozó külső tér, humán zóna területére fókuszál. A szempontrendszer térelméleti ismérvek alatt a tér fizikai tulajdonságait meghatározó jellemzőket érti, a térhasználati jellemzők a tér használatával összefüggő és térhez kapcsolódó funkcionális ismérvek, míg a térmenedzsment szempontok közé a városi földszint működtetéséhez és fenntartásához köthető szervezeti tényezők, szereplők, struktúrák és jellemzőik kerülnek. (3. ábra)

A kutatás során a módszertan alkalmazásra került a szakirodalmi feldolgozásnál, a városi földszint élhetőségének ismérveiről felállított kritériumrendszer létrehozásánál és a közösségi részvétellel végzett városi földszint elemzéseknél.

A kutatás a városi földszint élhetőségének ismérveit a jelenkori szakirodalom alapján, 33 kritériumból álló rendszerben összegzi. Majd a felállított rendszert kvalitatív szakértői interjúk alapján (N=9) a helyi társadalmi, gazdasági, környezeti viszonyokra alakítva 32 kritériumból álló rendszerben szintetizálja (2. táblázat).

A kritériumrendszer alapján komplex kép alakítható ki a városi földszint társadalmi, gazdasági, környezeti ismérveiről. A rendszer alapján a városi környék, az utca és az épület léptékében összegezhethők a földszinti zóna erősségei és gyengeségei, jövőbeli fejlesztési lehetőségei.

3. ábra – A kritériumrendszer kialakításának módszertana

2. táblázat – A városi földszint élıhetőségének kritériumai

LÉPTÉK	CSOPORTOSÍTÁS	SORSZÁM	KRITÉRIUM
KÖRNYÉK (K)	Térelmélet (TE)	KTE1	Városon belüli jó pozíció
		KTE2	Jó kapcsolat a városi zöldinfrastruktúra rendszeréhez, a szabadterek rendszeréhez
		KTE3	Megfelelı sűrűség
	Térhasználat (TH)	KTH4	Vegyes funkciójú területek és kompakt területhasználat
		KTH5	Közbiztonság
		KTH6	Helyidentitás, földszinti helyiségeket használó lakóközönség, lakófunkció jelenléte
	Térmenedzsment (TM)	KTM7	Jövőkép és stratégia, partneri hálózatok
		KTM8	Helymarketing
		KTM9	Városüzemeltetés, helyi alapszolgáltatások
		KTM10	Tiszta és érthető tájékoztatási rendszer
UTCA (U)	Térelmélet (TE)	UTE11	Gyalogosan bejárható, sétálásra készített tér
		UTE12	Megfelelı térarányok "kültéri nappali térérzete"
		UTE13	Komfortérzet megléte (szél, zaj, nap- védelem, árnyék)
		UTE14	Megfelelı alap-infrastruktúra megléte
		UTE15	Fásított, zöld utca
		UTE16	Építészeti sokszínűség, környezethez illeszkedő szabadter-építészet
	Térhasználat (TH)	UTH17	Forgalomcsillapítás, alacsony zajterhelés
		UTH18	Parkolási lehetőség és a gyalogos felületek egyensúlya
		UTH19	Aktív és minőségi földszintek, funkcionális sokszínűség
		UTH20	Várakozásra alkalmas hely, lehetőség a leülésre
		UTH21	Sokrétű térhasználat lehetősége, különböző korosztályok jelenléte
	Térmenedzsment (TM)	UTM22	Változatos bérlői mix
		UTM23	Nemzetközi láncok és független kisvállalkozások jelenléte
		UTM24	Utca-menedzsment
		UTM25	Aktív órák
ÉPÜLET (É)	Térelmélet (TE)	ÉTE26	Gyalogos mozgásának tempójában érzékelhető részletek, építészeti minőség és jellemző építészeti karakter
		ÉTE27	Függőlegesen tagolt földszinti homlokzatok, kisebb helyiségek egymás mellett
		ÉTE28	Aktív, átlátható földszinti homlokzatok, lágy szegélyek
		ÉTE29	Megfelelı földszinti helyiség adottságok, megfelelő helyiség magasság
		ÉTE30	Megfelelı jelzések és feliratok
	Térhasználat (TH)	ÉTH31	Szociális humán zóna, rugalmas területhasználat
	Térmenedzsment (TM)	ÉTM32	Közös képviselet

3.1.4 Tézis 4:

A városi földszintet jellemző térelméleti és térhasználati típusú ismérvek hazai elismertsége és támogatottsága a témával foglalkozó szakértők körében jóval nagyobb a térmenedzsment ismérvekhez képest. Noha a városi utcák megfelelő és sikeres működéséhez a térmenedzsment ágazat és ismérvek szerepe elengedhetetlen.

A kutatás során előállt kritériumok a kiválasztott szakértők részvételével² (N=14), online kérdőív keretében kerültek értékelésre. A városi földszint élıhetőségének térelméleti, térhasználati és térmenedzsment típusú ismérveinek aránya összehasonlításra került a szakértői kérdőív válaszaival, mely alapján megállapítható, hogy a kritériumok térelméleti (42%), térhasználati (30%) és térmenedzsment (27%) típusainak megoszlása a felállított rendszerben kiegyenlített. Míg a szakértői kérdőív alapján megállapítható, hogy a térelméleti (52%) és térhasználati (35%) kritériumok arányaiban jóval több pontot kaptak a térmenedzsment (13%) kritériumokhoz képest. Az eredmény alátámasztja a feltételezést, miszerint a nemzetközi gyakorlathoz képest a hazai szakértők körében egyaránt alulértékelt a térmenedzsment szerepe, mindemellett hazai gyakorlata még a kibontakozás előtt áll.

3.1.5 Tézis 5:

A városi földszint kulcsszerepet játszik a jól működő városi közterek életében, melyek szempontjából kiemelten fontos kritériumok a környező épületek földszinti zónájában az aktív, minőségi földszinti funkciók, a funkcionális sokszínűség jelenléte, az emberi léptékű humán zóna és a rugalmas területhasználat megléte.

A kutatás szakértői kérdőív (N=14) és a kvalitatív szakértői interjúk (N=9) alapján vizsgálta a városi földszint élıhetőségében szerepet játszó legfontosabb

²A szakértők kiválasztásánál szempont volt, hogy a témában: a városközponti területek földszinti zónájának kutatása, fejlesztése vagy tervezése terén tudományos vagy gyakorlati oldalról komoly referenciákkal, szakmai tapasztalattal (min. 10 év) rendelkezzenek. A szakértők kiválasztása során szempont volt az interdiszciplináris megközelítés, melyet a városi földszint térelméleti, térhasználati és térmenedzsment fókuszú vizsgálati módszertana indokolt. Ennek megfelelően, a kutatásban a szakértők köre tájépítésmérnök, szociológus, urbanista-építésmérnök, településmérnök, közigazdász, menedzser szakértők köréből került ki.

kritériumokat a városi környék, az utca és az épület léptékében. A szakértői kérdőív és interjúk alapján a „környék” léptékében a városon belüli jó pozíciót, a vegyes funkciójú területeket és kompakt területhasználat jelenlétét, a helyidentitást, a földszinti helyiségeket használó lakóközönséget és a lakó funkció jelenlétét tartja a városi földszint élıhetőségét befolyásoló legfontosabb kritériumoknak. Az „utca” léptékében a megkérdezett szakértők kiemelkedően fontosnak tartják az aktív és minőségi földszintek, funkcionális sokszínőség meglétét, míg az „épület” léptékében a legmagasabb értékelést a szociális humán zóna, rugalmas területhasználat (bejáratok környéke, utcai teraszok) és az aktív, átlátható homlokzatok, lágy szegélyek kapták.

3.1.6 Tézis 6:

Földszintrehabilitációt célzó programok térmenedzsment vizsgálata kimutatta, hogy a jól működő fejlesztési programok rövidtávú, középtávú és hosszútávú elemeket egyaránt tartalmaznak, valamint kommunikáció (soft), épített (hard) és menedzsment (org) típusú elemekből épülnek fel. A sikeres programok esetében a fejlesztési folyamatot közösségi részvétel kíséri.

A kutatás európai városi példák, komplex földszintrehabilitációs és utcarehabilitációs programok összehasonlító térmenedzsment vizsgálatát végezte el. A kutatás a programok céljait, felépítését, erősségeit és gyengeségeit, a rehabilitáció mögött álló intézményrendszert egyaránt vizsgálta. A programok nehézségei több esetben hasonlóak: a szabályozás betartatása, a tulajdonosok ösztönzése, a rugalmatlan jogszabályi környezet, a privát és a közérdek összeegyeztetése. A menedzsment során felmerülő nehézségek között szerepelt a fejlesztési folyamatban résztvevők száma (túl magas vagy alacsony) és a nem tisztázott hatáskörök.

3.1.7 Tézis 7:

A kutatáshoz kapcsolódóan létrehozásra kerültek térinformatikai alapon (PPGIS) működő online rendszerek, mely eszközök a városi földszint kutatásához, fejlesztési programok helyi lakosság részvételével történő tervezéséhez és lebonyolításához használhatók.³

³ A www.budapestdialog.hu PPGIS online eszköz (2014) településfejlesztési szakmai koncepcióját 100 %-ban Szerdahelyi-Németh Klára társalapító jegyzi. (társalapítók: Berecz András, Szerdahelyi Tamás) A www.kozossegitervezes.hu PPGIS online eszköz (2020)

A helyi közösségek részvételével (helyi lakosság, helyi vállalkozások), hely alapú online kérdőívvel (PPGIS) végzett vizsgálatok alapján a városi földszintről társadalmilag és gazdaságilag egyaránt fenntarthatóbb fejlesztési program alakítható ki. A kutatás keretében a kiválasztott helyszínen a földszinti zóna kritériumrendszer alapján történő vizsgálatára került sor. A vizsgálatok a helyi lakosság (N=191) és a helyi vállalkozók részvételével (N=26), a városi környék, az utca és az épület léptékében készültek. A helyszíni kutatást átfogó kérdésre, miszerint alátámasztják-e az adott kritérium tekintetében végzett vizsgálatokat a helyi lakossági, illetve helyi vállalkozók részvételével végzett vizsgálatok, a kutatás a következő eredményt adta: A térelméleti és térhasználati típusú ismérvek esetében az empirikus, kvantitatív és kvalitatív vizsgálatokat nagymértékben (91% - térelméleti kritériumok, 93% - térhasználati kritériumok) alátámasztják a helyi lakossági, illetve helyi vállalkozók bevonásával végzett kvalitatív vizsgálati eredmények, azonban a térmenedzsment kritériumok tekintetében a vállalkozói kérdőív eredményei kisebb mértékben (67%) támasztják alá az empirikus, kvantitatív és kvalitatív vizsgálatokat.

Az értekezésben megfogalmazott kutatói célok kifejtését követően, valamint a kutatási eredmények alapján a következő **gyakorlati megállapításokat** fogalmaztam meg:

3.1.8 Megállapítás 1:

A létrehozott kritériumrendszer a városi földszint élhetőséget célzó komplex fejlesztési programok kidolgozásához, hozzá kapcsolódó közösségi részvétel tematizálásához, a potenciális fejlesztési területek kiválasztásához és lehatárolásához jó alapot biztosít.

A történeti városi szövet változásai, a városrészközpontok átalakuló területei és az újonnan épülő városrészek egyaránt kihívások elé állítják az élhető városért tenni akaró szakértőket. Az élhető városi földszint kritériumainak rendszere jól alkalmazható eszköz a földszinti zóna vizsgálata, majd az arra épülő fejlesztési program megalkotása során, elősegíti a kapcsolódó közösségi részvételi folyamat tematizálását. Egyes kritériumok és a meglévő

részben európai uniós forrásból (VEKOP-2.1.7-15-2016-00062) került megvalósításra, mely nyertes pályázat és a megvalósult eszköz településfejlesztési szakmai koncepcióját 100%-ban Szerdahelyi-Németh Klára társalapító jegyzi. (társalapítók: Berecz András, Szerdahelyi Tamás, Avar Zoltán, Lukácsné Gergely) A www.kozossegitervezes.hu PPGIS portál a www.budapestdialog.hu PPGIS portál funkcióbővítő fejlesztésével jött létre.

utcarendszer hierarchiája alapján a földszinti zóna fejlesztése szempontjából potenciális területek lehatárolhatók.

3.1.9 Megállapítás 2:

A térinformatikai alapon működő (PPGIS), online kérdőív⁴ a településfejlesztés és a közterületmegújítás különböző léptékeiben hatékonyan felhasználható.

A kutatáshoz kapcsolódóan fejlesztett hely alapú online eszköz a települési léptékű⁵ településfejlesztési program és terv megalkotásától kezdve a településrész és környék⁶ léptéken át egy-egy utca szintjéig egyaránt segítheti a helyi közösségeknek a településfejlesztési folyamatban való részvételét. Az eszköz jól használható szabadterek fejlesztéséhez kapcsolódó igényfelméréshez, a tervezési folyamat során segíti a helyiek véleményének kikérését, a térhasználati szokások felmérését és a fejlesztést övező átlátható kommunikációs folyamatot.

3.1.10 Megállapítás 3:

A kritériumrendszer felhasználása a Helyi építési szabályzat (HÉSZ, KÉSZ), Településképi Arculati Kézikönyv (TAK) valamint a Településképi Rendelet (TKR) készítése során.

A kutatás során kialakított, városi környék, utca és épület léptékében megalkotott vizsgálati szempontrendszer a HÉSZ (KÉSZ), TAK megalapozó helyzetfeltáró vizsgálatának szempontrendszerét gazdagíthatja, mely jó alapot biztosít bármely település városközponti magterületeinek értékőrző fejlesztéséhez. A kutatás során a városi földszint élıhetőségéről összegzett kritériumok mutatói segíthetik a városközponti területek zárt sorú beépítésű területein a földszinti zóna Helyi építési szabályzatban (HÉSZ, KÉSZ) vagy Településképi rendeletben (TKR) történő szabályozását.

⁴ www.kozossegitervezes.hu

⁵ településfejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia, ágazati stratégia, ágazati koncepció

⁶ városrehabilitációs program, földszint rehabilitáció, utcarehabilitáció

4 KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A kutatás fókuszát a városi területek élıhetőségét nagyban befolyásoló, a privát terek és közterek határán húzódó városi földszint képezte. A munka kiemelt célja a városi földszint élıhetőségét meghatározó kritériumok feltárása és összegzése, melyet a kutatás hat célon keresztül fogalmaz meg és tár fel.

A kutatás eredményeire alapozva további településtudományi kutatások valósulhatnak meg: Az élıhető városi földszint ismérveiről alkotott kritériumrendszer alapján különböző léptékű helyszínek, településrészek, szabadterek, utcák összehasonlító vizsgálata végezhető el. A kutatás elsősorban városközponti területek, főutcák fejlesztési programjának kidolgozása során alkalmazható.

A kutatás folytatásaként az egyes kritériumokhoz további általános adatok, indikátorok csatolására van lehetőség, mely által a rendszer vizsgálati módszerként való alkalmazása hatékonyabbá válhat.

A térmenedzsment témaköre a településtudomány és a menedzsment tudományok határterületén fekszik, jelenleg kevésbé kutatott téma a hazai településtudomány területén. A városi földszint élıhetőségének térmenedzsment ismérveiről jelen kutatás keretében megfogalmazott keretrendszer további kutatások során történő bővítésére van lehetőség.

A kutatáshoz kapcsolódóan fejlesztett hely alapú online (PPGIS) kérdőív településkutatás keretében történő alkalmazása további lehetőségeket rejt magában. Jelen kutatásban a módszer segítségével a városi földszint összehasonlító vizsgálatára, a helyi lakosság és a helyi vállalkozások kutatásban történő részvételére került sor. További kutatásokban a hely alapú, online kérdőív használatával hatékonyan modellezhetők az adott környéken lakók, helyi vállalkozások környékkel kapcsolatos térhasználati szokásai, igényei és jövőbeli elvárásai.

5 AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉHEZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK

Folyóiratcikk

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (2020) *Spatial theory analysis – on the border of private and public space*, In: '4D' Tájépítészeti és kertmővészeti folyóirat 55-56:1 pp. 130-145. ISSN 1787-6613

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (In print) (2022) *An optimised set of criteria of liveable urban ground floor on the level of urban neighbourhood, street and building* In: '4D' Tájépítészeti és kertmővészeti folyóirat 64:1 ISSN 1787-6613

Konferenciakiadvány

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (2015) *Community Urban Development with the Budapest Dialog Smart City System*, In: Salamin G. (Szerk.): *Cities in action reflecting global economic challenges and technological trends with special reference to the smart city concept*, Budapest: Magyar Urbanisztikai Társaság, XXI. Országos Urbanisztikai Konferencia, pp. 127-141. ISBN 978-963-12-2986-8

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (2016) *Meisterplan für die städtebauliche Wiederverbindung der Donau und den Stadtkern von Budafok* In: Szabó Cs., Tamáska M. (Szerk.) *Donau – Stadt – Landschaften*, Budapest-Wien, *Historische Geographie*, Münster: LIT Verlag pp. 185-195. ISBN: 978-3-643-90767-7

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (2013) *Az átalakuló városi „földszint” – problémák és lehetőségek*, In: *Együtt a biztosabb tudományos karrierért, a jövőtervezésért VII.* PEME konferencia, Budapest: Professzorok az Európai Magyarorszáért Egyesület, pp. 44-48. ISBN 978-963-89915-0-8

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (2011) *Budafok-belváros és a Duna kapcsolatának visszaállítása*, In: Noll T. (Szerk.) *Európai Építészeti politikai Fórum*, Budapesti Nemzetközi Konferencia kiadványa, Budapest: Magyar Építész Kamara, pp. 37-38.

Könyvrészlet

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (2012): *A városi földszinti funkciók átalakulása, helyszíneinek megváltozása napjainkban*, In: Körmendy I. (Szerk.): *4D Élhető települési táj*, Településépítészeti tanulmányok, Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem, pp. 271-291. ISBN: 978 963 503 508 3

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (2010): *Das System der Bauleitplanung in Ungarn*, In: Prof. Dr.-Ing. S. Mitschang (Szerk.): *Stadtumbau In Berlin Und Budapest*, Endbericht, Technische Universität Berlin, pp. 61-64.

A témában tartott előadások

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (2017) *Közösségi városfejlesztés a Budapest Dialog közösségi részvételi portálon*, Budapest Főváros Önkormányzata TÉR_KÖZ II. Nyitó Fórum, Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Tár, 2017. 10. 16. Budapest

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (2016) *Közösségi részvétel a városfejlesztésben - Budapest Dialog közösségi részvételi portál*, Budapest Főváros Önkormányzata TÉR_KÖZ I. Nyitó Fórum, Projekt Galéria, 2016. 05. 19. Budapest

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (2016) *Közösségi városfejlesztés a Budapest Dialog közösségi részvételi portálon*, Budapest Open Knowledge Meetup, MTA RKK, 2016. 03. 21. Budapest

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (2015) *Közösségi részvétel TÉR_KÖZ projekteken*, Épített környezeti Nevelés Konferencia, Budapest Design Meetup, Prezi, 2015. 12. 10. Budapest

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (2015) *Közösségi városfejlesztés a Budapest Dialog közösségi részvételi portálon*, Infotér Konferencia, 2015. 11. 05. Balatonfüred

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (2015) *Közösségi városfejlesztés a Budapest Dialog közösségi részvételi portálon*, Design Terminal, Citylab workshop 2015. 10. 29. Budapest

SZERDAHELYI-NÉMETH K., VAJAS Á. (2015) *Budapest Dialog*, 11th ECTP-CEU Biennial, Making Cities Work - Technology in Planning Practice, 2015. 10. 15. Dublin

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (2015) *Budapest Dialog*, Budapest-Vienna: InterUrban Konferencia, Bécsi Magyar Nagykövetség 2015. 05. 27. Bécs

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (2015) *Budapest Dialog*, City-Globe Nemzetközi Urbanisztikai Konferencia, Magyar Urbanisztikai Társaság, 2015. 05. 27. Budapest

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (2014) *Az átalakuló városi földszint – Problémák és lehetőségek*, Rögön jövők Projektgaléria előadás, workshop, 2014. 05. 05. Budapest

SZERDAHELYI-NÉMETH K. (2011) *Budafok-belváros és a Duna kapcsolatának visszaállítása*, Európai Építészetpolitikai Fórum, Budapesti Nemzetközi Konferencia, Új Városháza, 2011. 05.05. Budapest